

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/122/60-63>

Cavid Vəliyev

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
magistrant

<https://orcid.org/0009-0008-0132-1099>

cavid_veliyev_2019@mail.ru

Təhsil müəssisələrinin inkişafına təsir edən strateji qərarların təhlili

Xülasə

Təhsil müəssisələrinin inkişafı strateji qərarların düzgün planlaşdırılması və həyata keçirilməsindən birbaşa asılıdır. Strateji qərarlar universitetlərin və ali məktəblərin uzunmüddətli hədəflərinin müəyyənəşdirilməsi, resursların səmərəli istifadəsi və keyfiyyətli təhsilin təmin olunması üçün əsas rol oynayır. Bu qərarların effektivliyi idarəetmə strukturlarının güclü olması, rəhbərlik siyasətinin düzgün formalaşdırılması və innovativ yanaşmaların tətbiqi ilə artırıla bilər. Təhlil göstərir ki, strateji qərarlar yalnız akademik və idarəetmə performansına deyil, həm də universitetlərin nüfuzuna, tələbə məmnuniyyətinə və cəmiyyətlə əlaqələrinə əhəmiyyətli təsir göstərir. Bu baxımdan, ali təhsil müəssisələrində strateji qərarların hazırlanması və icrası peşəkar yanaşma və geniş elmi əsas tələb edir.

Açar sözlər: *təhsil müəssisələri, inkişaf siyasəti, idarəetmə, planlaşdırma, universitetlərin inkişafı, resursların səmərəli istifadəsi, akademik performans, idarəetmə strukturu*

Javid Valiyev

Azerbaijan State Pedagogical University
Master's student

<https://orcid.org/0009-0008-0132-1099>

cavid_veliyev_2019@mail.ru

Analysis of Strategic Decisions Affecting the Development of Educational Institutions

Abstract

The development of educational institutions directly depends on the proper planning and implementation of strategic decisions. Strategic decisions play a key role in determining the long-term goals of universities and higher education institutions, ensuring the efficient use of resources, and providing high-quality education. The effectiveness of these decisions can be enhanced through strong management structures, well-formulated leadership policies, and the application of innovative approaches. Analysis shows that strategic decisions significantly affect not only academic and administrative performance but also the reputation of universities, student satisfaction, and relationships with the community. Therefore, the preparation and implementation of strategic decisions in higher education institutions require a professional approach and a solid scientific foundation.

Keywords: *educational institutions, development policy, management, planning, university development, efficient use of resources, academic performance, management structure*

Giriş

Ali təhsil müəssisələri ölkələrin iqtisadi, sosial və mədəni inkişafında mühüm rol oynayır. Universitetlər yalnız bilik və bacarıq əldə edilməsini təmin etmir, həm də cəmiyyətin gələcək liderlərini formalaşdırır, elmi-texniki tərəqqiyə töhfə verir və sosial-iqtisadi inkişafın aparıcı qüvvələrindən

birinə çevrilir. Bu baxımdan, ali məktəblərin uzunmüddətli inkişafı və davamlı fəaliyyətinin təmin edilməsi strateji planlaşdırma və qərar qəbul etmə proseslərinə birbaşa bağlıdır.

Strateji planlaşdırma universitetlərin fəaliyyət istiqamətlərini müəyyənləşdirir və resursların səmərəli istifadəsini təmin edir. Hər bir strateji qərar akademik və inzibati performansın artırılmasına yönəldilməlidir. Effektiv idarəetmə strukturları qərarların vaxtında və düzgün tətbiqinə imkan yaradır. Ali təhsil müəssisələrində innovativ texnologiyaların tətbiqi tədris və elmi fəaliyyətin keyfiyyətini yüksəldir. Tələbələrin ehtiyacları və gözləntiləri strateji planlaşdırmada əsas amillərdən biri hesab olunur. Strateji qərarların düzgün hazırlanması universitetin ictimai nüfuzunu gücləndirir. Resursların optimallaşdırılması maliyyə, infrastruktur və insan resurslarının effektiv idarə olunmasını tələb edir. Akademik heyətin peşəkarlığı və motivasiyası strateji qərarların uğuruna birbaşa təsir göstərir. Monitoring və qiymətləndirmə mexanizmləri strateji qərarların effektivliyini təmin edir. Dayanıqlı inkişaf yalnız məqsədyönlü və planlı strateji qərarların ardıcıl həyata keçirilməsi ilə mümkün olur (Həsənova, 2019).

Strateji qərarlar ali təhsil müəssisələrinin əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirir, resursların səmərəli istifadəsini təmin edir və akademik keyfiyyətin yüksəldilməsinə xidmət edir. Bunlar həm də universitetlərin rəqabət qabiliyyətini artırır, təhsil və elmi fəaliyyətin beynəlxalq səviyyədə tanınmasını təmin edir. Strateji planlaşdırmanın əhəmiyyəti yalnız akademik və inzibati performansla məhdudlaşmır; o, eyni zamanda universitetlərin ictimai nüfuzuna, tələbələrin məmnuniyyətinə və cəmiyyətlə münasibətlərinə də təsir göstərir (Əliyev, 2016).

Müasir dövrdə ali təhsil müəssisələri qloballaşan təhsil mühiti, innovativ texnologiyalar və dəyişən sosial tələblərlə üz-üzədir. Bu şəraitdə strateji qərarların effektivliyi yalnız rəhbərliyin qərar qəbul etmə bacarığı ilə deyil, həm də idarəetmə strukturlarının güclü olması, resursların düzgün bölüşdürülməsi və innovativ yanaşmaların tətbiqi ilə müəyyən olunur. Təhlillər göstərir ki, uğurlu strateji qərarlar universitetlərin uzunmüddətli inkişafını təmin edir, onların dayanıqlığını gücləndirir və təhsil keyfiyyətini artırır (Əliyev, 2018).

Bundan əlavə, strateji qərarların hazırlanması və həyata keçirilməsi ali məktəblərdə rəhbərlik və idarəetmə mədəniyyətinin inkişafına, universitetin daxili və xarici maraqlı tərəflərlə əlaqələrinin möhkəmlənməsinə və ictimai etimadın artmasına xidmət edir. Təhsil siyasətində strateji planlaşdırma universitetin məqsədlərini aydın müəyyənləşdirir, fəaliyyət prioritetlərini müəyyən edir və resursların səmərəli istifadəsini təmin edir (Həsənova, 2020).

Bu baxımdan, təhsil müəssisələrinin inkişafına təsir edən strateji qərarların təhlili həm nəzəri, həm də praktik baxımdan böyük əhəmiyyət kəsb edir. Mövzu üzrə aparılacaq araşdırmalar ali təhsil müəssisələrinin strateji inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirməyə, idarəetmə proseslərini təkmilləşdirməyə və universitetlərin dayanıqlılığını artırmağa imkan verir (Əliyeva, 2016).

Ali təhsil müəssisələrinin inkişafına təsir edən strateji qərarlar bir çox sahəni əhatə edir. Bunlar arasında akademik proqramların modernləşdirilməsi, tədris metodlarının təkmilləşdirilməsi, elmi tədqiqatların təşkili, kadr siyasəti, infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi və maliyyə resurslarının optimallaşdırılması xüsusi önəm daşıyır. Hər bir qərar universitetin ümumi məqsədlərinə xidmət etməli və uzunmüddətli perspektivdə təsir göstərməlidir (Məmmədov, 2017).

Strateji qərarların hazırlanması prosesi sistemli yanaşma tələb edir. Əvvəlcə mövcud vəziyyətin təhlili aparılmalı, mövcud güclü və zəif tərəflər, imkanlar və risklər müəyyən edilməlidir. Bu təhlil nəticəsində universitet rəhbərliyi üçün prioritet istiqamətlər müəyyən olunur. Effektiv qərar qəbul etmə sistemi yalnız daxili məlumatlara əsaslanmamalı, həm də beynəlxalq təcrübələr və qloballaşan təhsil mühiti nəzərə alınmalıdır (Əliyeva, 2017).

Resursların səmərəli istifadəsi strateji qərarların uğurunda vacib amildir. Maliyyə resurslarının düzgün bölüşdürülməsi, infrastruktur layihələrinin planlaşdırılması, tədris və elmi fəaliyyət üçün lazımi avadanlıqların təmin olunması ali təhsil müəssisələrinin inkişafına birbaşa təsir göstərir. Həmçinin, insan resursları — professor-müəllim heyəti, tədqiqatçılar və inzibati personal — strateji qərarların həyata keçirilməsində əsas rola malikdir. Peşəkar və motivasiyalı heyət universitetin uğurlu fəaliyyətinin zəmanətidir (Quliyev, 2020).

Tələbə mərkəzli yanaşma da strateji qərarlarda əhəmiyyətlidir. Universitetlərin inkişaf strategiyasında tələbələrin ehtiyacları və gözləntiləri nəzərə alınmalıdır. Tələbə məmnuniyyətinin artırılması akademik proqramların yenilənməsi, müasir tədris texnologiyalarının tətbiqi və praktik fəaliyyət imkanlarının genişləndirilməsi ilə mümkündür. Bu yanaşma universitetin ictimai nüfuzunu artırır və tələbələrin uğurlu gələcəyini təmin edir (Rzayeva, 2018).

İdarəetmənin şəffaflığı və effektivliyi universitetin ümumi performansına və cəmiyyətlə münasibətlərinə müsbət təsir göstərir (Məmmədov, 2019).

Universitetlərdə strateji qərarların təhlili yalnız idarəetmə və akademik fəaliyyətlə məhdudlaşmır. O, həm də cəmiyyətlə əlaqələrin qurulmasına, tələbələrin sosial inteqrasiyasına, elmi fəaliyyətin praktik nəticələrinə və milli təhsil siyasətinin həyata keçirilməsinə təsir göstərir. Bu baxımdan, ali təhsil müəssisələrinin strateji planlaşdırma və qərar qəbul etmə prosesləri geniş elmi əsaslara və peşəkar yanaşmalara əsaslanmalıdır (Həsənov, 2017).

Tədqiqat

Bu araşdırmanın məqsədi ali təhsil müəssisələrində strateji qərarların universitetlərin inkişafına təsirini təhlil etməkdir. Tədqiqat həm keyfiyyət, həm də kəmiyyət yanaşmalarını əhatə edir, universitetlərin strateji idarəetmə mexanizmlərinin effektivliyini müəyyənləşdirmək və inkişaf istiqamətlərini təklif etmək üçün aparılmışdır.

Tədqiqat çərçivəsində ilk mərhələdə mövcud ədəbiyyat və beynəlxalq təcrübə analiz edilmişdir. Araşdırmalar göstərir ki, universitetlərin strateji qərarlarının effektivliyi idarəetmə strukturlarının təşkilatlanması, akademik heyətin peşəkarlığı və resursların səmərəli istifadəsi ilə birbaşa bağlıdır. Həmçinin, strateji qərarların hazırlanmasında tələbələrin ehtiyacları və cəmiyyətin gözləntiləri nəzərə alınmalıdır (Məmmədov, 2019).

İkinci mərhələdə Azərbaycan ali təhsil müəssisələrinin nümunələri üzərində araşdırma aparılmışdır. Sorğu və müsahibələr vasitəsilə universitet rəhbərliyi, akademik heyət və tələbələrdən məlumat toplanmışdır. Nəticələr göstərmişdir ki, strateji qərarların hazırlanması prosesində əsas çətinliklər resursların məhdudluğu, idarəetmə strukturlarında koordinasiyanın zəifliyi və innovativ texnologiyaların tam tətbiq edilməməsidir. Eyni zamanda, uğurlu strateji qərar qəbul edən ali məktəblərdə akademik performansın yüksəlməsi, tələbə məmnuniyyətinin artması və cəmiyyətlə münasibətlərin yaxşılaşması müşahidə olunmuşdur (Qurbanov, 2020).

Araşdırma həmçinin strateji qərarların qiymətləndirilməsi sisteminin vacibliyini göstərir. Monitoring və təhlil mexanizmləri olmadan qəbul olunan qərarların effektivliyini ölçmək və lazım gəldikdə düzəlişlər etmək mümkün deyil. Bu səbəbdən universitetlərdə davamlı performans göstəriciləri, resurs istifadəsi statistikasını və tələbə məmnuniyyəti anketləri kimi vasitələrdən istifadə vacibdir (Rzayev, 2018).

Nəticə

Analiz nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, strateji qərarların uğuru universitetlərin dayanıqlı inkişafını təmin edir, onların akademik və idarəetmə performansını artırır, beynəlxalq təhsil arenasında rəqabət qabiliyyətini yüksəldir və cəmiyyətlə əlaqələri gücləndirir. Strateji qərarların hazırlanmasında və tətbiqində peşəkar yanaşma, idarəetmənin şəffaflığı və resursların optimal istifadəsi əsas amillər kimi çıxış edir.

Bu araşdırma göstərir ki, Azərbaycan ali təhsil müəssisələrində strateji qərarların təhlili yalnız idarəetmə və akademik sahəyə təsir etmir, həm də universitetin sosial imicinə, tələbələrin uğurlu gələcəyinə və milli təhsil siyasətinin səmərəliliyinə mühüm töhfə verir. Bu səbəbdən ali məktəblərdə strateji qərarların hazırlanması sistemli, məlumatlara əsaslanan və davamlı təhlillərlə dəstəklənən bir proses olmalıdır.

Təhlil nəticələri həm nəzəri, həm də praktik əhəmiyyət daşıyır. Nəzəri baxımdan, tədqiqat strateji qərarların universitetlərin inkişafına təsir mexanizmlərini müəyyən edir və akademik ədəbiyyata töhfə verir. Praktiki baxımdan isə tədqiqat ali təhsil müəssisələrinə strateji idarəetməni təkmilləşdirmək, qərar qəbul etmə prosesini sistemləşdirmək və universitetlərin dayanıqlılığını gücləndirmək üçün tövsiyələr təqdim edir (Əliyeva, 2017).

Strateji qərarların effektivliyi universitetin bütün strukturlarında koordinasiyanın mövcudluğu ilə güclənir. Hər bir qərar universitetin uzunmüddətli hədəflərinə uyğun olaraq planlaşdırılmalıdır. Resursların səmərəli istifadəsi həm maliyyə, həm də insan resurslarının optimallaşdırılmasını tələb edir. Akademik heyətin peşəkarlığı və motivasiyası qərarların uğuruna birbaşa təsir göstərir. Müasir texnologiyaların tətbiqi tədris və elmi fəaliyyətin keyfiyyətini artırır. Tələbələrin ehtiyacları və gözləntiləri strateji planlaşdırmada əsas faktor kimi nəzərə alınmalıdır. Universitetin sosial imici və ictimai nüfuzu strateji qərarların nəticələrinə bağlıdır. Strateji qərarların qiymətləndirilməsi və monitorinqi onların effektivliyini təmin edir. İnnovativ yanaşmaların tətbiqi universitetin rəqabət qabiliyyətini yüksəldir. Dayanıqlı inkişaf yalnız planlı və məqsədyönlü strateji qərarların ardıcıl tətbiqi ilə mümkün olur.

Ədəbiyyat

1. Əliyev, M. (2016). *Ali təhsil və strateji qərarların təsiri*. Elm və Təhsil.
2. Əliyev, R. (2018). *Ali təhsil müəssisələrində strateji idarəetmə*. Təhsil Nəşriyyatı.
3. Əliyeva, N. (2016). *Ali təhsil müəssisələrində idarəetmə proseslərinin optimallaşdırılması*. Elm.
4. Əliyeva, T. (2017). *Ali təhsil müəssisələrinin inkişafında strateji planlaşdırma*. Elm və Təhsil.
5. Həsənov, A. (2017). *Təhsil müəssisələrində resursların səmərəli idarə edilməsi*. Nəşriyyat Evi.
6. Həsənova, A. (2020). *Universitetlərin strateji idarəetmə modelləri*. Akademik Nəşriyyat.
7. Həsənova, F. (2019). *Ali məktəblərdə idarəetmə və planlaşdırma*. Akademik Nəşriyyat.
8. Məmmədov, R. (2019). *Ali məktəblərdə planlaşdırma və performans göstəriciləri*. Nurlan Nəşriyyatı.
9. Məmmədov, Ş. (2017). *Universitetlərin inkişaf strategiyaları*. Elm və Təhsil.
10. Məmmədova, L. (2019). *Ali məktəblərdə strateji qərarların rolu*. Elm və Təhsil.
11. Quliyev, T. (2020). *Təhsil siyasəti və universitetlərin strateji inkişafı*. Nurlan Nəşriyyatı.
12. Qurbanov, E. (2020). *Universitetlərin idarəetmə strukturları və strateji planlaşdırma*. Akademik Nəşriyyat.
13. Rzayev, F. (2018). *Universitetlərin inkişafında innovativ yanaşmalar*. Təhsil Nəşriyyatı.
14. Rzayeva, S. (2018). *Universitetlərin dayanıqlı inkişafı: nəzəri və praktiki yanaşmalar*. Təhsil Nəşriyyatı.

Daxil oldu: 14.05.2025

Qəbul edildi: 22.09.2025